

Polska powróciła po swoje dzieci

10.9.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

10 września 2026 r. w Łodzi odbyły się uroczystości pogrzebowe o charakterze państwowym dzieci - ofiar niemieckiego obozu przy ul. Przemysłowej w Łodzi (Polen-Jugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt), których szczątki zostały odnalezione i ekshumowane przez Instytut Pamięci Narodowej. W wydarzeniu wzięli udział Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Karol Nawrocki oraz zastępcy prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski, dr Mateusz Szpytma oraz dr hab. Krzysztof Szwagrzyk.

Obóz prewencyjny (izolacyjny) dla dzieci i młodzieży w Łodzi funkcjonował w latach 1942-1945. Został utworzony na obszarze wydzielonym z łódzkiego getta i zarządzała nim Policja Bezpieczeństwa. Mieścił się przy ulicach: Przemysłowej, Emilii Plater i Górniczej. Rodzice umieszczonych w nim dzieci byli często członkami ruchu oporu. Przez obóz przeszło około 2-3 tys. polskich dzieci, a liczba jego ofiar sięga około dwustu. Małoletni więźniowie umierali z głodu, chorób i wycieńczenia.

Uroczystości pogrzebowe rozpoczęły się Mszą Świętą w kościele pw. św. Wojciecha w Łodzi przy ul. Rzgowskiej 242. Liturgii przewodniczył bp Piotr Kleszcz.

Po nabożeństwie głos zabrał Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Karol Nawrocki.

- Polska powróciła dziś po swoje dzieci, żeby oddać im imię i nazwisko.

Obóz w Łodzi przy ulicy Przemysłowej jest jednym z najbardziej wymownych, najbardziej ujmujących i bolesnych symboli cierpienia dzieci w czasie II wojny światowej. Mamy też świadomość, jak wyglądała statystyka tej zbrodni, że to ponad 2000 więzionych przy Przemysłowej i ponad 200 zamordowanych. To była zbrodnia dokonana w przeszłości, ale zbrodnia dokonana na przyszłości narodu polskiego.

Prezydent zwrócił również uwagę na ideologię, która stała za utworzeniem obozu i pozwalała jego niemieckim organizatorom usprawiedliwiać izolowanie polskich dzieci:

- Powstawał przecież, jak pisali niemieccy prawnicy i analitycy po to, aby polskie dzieci, aby dzieci tak brutalnie okupowanego narodu nie demoralizowały niemieckich dzieci okupantów naszej cywilizacji.

Przywołując imiona więzionych w obozie dzieci Prezydent RP podkreślił, że pamięć o ofiarach nie może sprowadzać się jedynie do liczb:

- To nie statystyka opowiada o tym, co wydarzyło się w czasie II wojny światowej, ale losy i cierpienie konkretnych nastolatków, którzy mieli swoje pragnienia, marzenia, swoich rodziców i swoje rodzeństwo.

Prezydent Karol Nawrocki podziękował również pracownikom Instytutu Pamięci Narodowej za zaangażowanie w poszukiwanie i identyfikację ofiar oraz przywracanie pamięci o ich losach.

Druga część uroczystości miała miejsce na cmentarzu rzymskokatolickim pw. św. Wojciecha w Łodzi przy ul. Kurczaki 81. Kapelan Wojska Polskiego odmówił modlitwę w intencji ofiar, po czym trumny ze szczątkami złożono do grobu. Pamięć zmarłych uczczono salwą honorową.

Na zakończenie przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, Instytutu Pamięci Narodowej oraz rodziny ofiar złożyli wieńce na grobie.

Wydarzenie zostało objęte patronatem honorowym Prezydenta RP Karola Nawrockiego oraz Małżonki Prezydenta Marty Nawrockiej.

Szcątki dzieci zostały podjęte podczas czteroetapowych prac ekshumacyjnych prowadzonych przez Biuro Poszukiwań i Identyfikacji Instytutu Pamięci Narodowej w latach 2023–2024. W wyniku przeprowadzonych badań dotychczas uzyskano genetyczną identyfikację dwóch chłopców: Zdzisława Kafarskiego i Henryka Słaboszewskiego.

Na podstawie dotychczasowych kwerend historycznych i zachowanej dokumentacji oraz opinii antropologicznej szczątki pozostałych odnalezionych dzieci najprawdopodobniej należały do wytypowanych osób: Edmunda Agacińskiego, Tadeusza Kalbarczyka, Zygmunta Olejniczaka, Jana Freja, Henryka Kadzińskiego i Edwarda Gąsiorka. Mimo wykonanych analiz genetycznych, nie było możliwości potwierdzenia tożsamości poszukiwanych osób, na co wpłynął słaby stan zachowania DNA w szczątkach.

W dalszym ciągu Instytut Pamięci Narodowej prowadzi prace badawcze.

Edmund Agaciński urodził się 24 października 1928 r. w Poznaniu. Początkowo nosił nazwisko Mirecki, po matce Róży. Po jej ślubie z lekarzem Antonim Agacińskim został przez niego przysposobiony i przyjął jego nazwisko. Został aresztowany przez Niemców w 1943 r., gdy poszedł po mleko dla młodszej siostry. Rodzice dowiedzieli się od niemieckich sąsiadów, że został wywieziony z Poznania. Po jakimś czasie otrzymali pismo z informacją, że Edmund zmarł 15 lipca 1944 r. Nie podano przyczyny śmierci ani miejsca, gdzie zmarł. Edmund Agaciński został zastrzelony przez jednego ze strażników, gdy próbował przeskoczyć przez drewniany płot niemieckiego obozu dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi. Jego ciało po zabójstwie miało być prezentowane jako przestroga przed ewentualnymi próbami ucieczki. Jeden z więźniów twierdził, iż zwłoki chłopca były przewożone na taczce po całym obozie. Ciało Edmunda zostało poddane sekcji zwłok, a następnie pogrzebane na cmentarzu pw. św. Wojciecha w Łodzi 24 lipca 1944 r. W akcie zgonu jako przyczynę śmierci podano przestrzelenie krtani.

Jan Frej urodził się 18 stycznia 1929 r. w Krakowie, był synem Stefanii. W dokumentach nie odnotowano imienia ojca. Zmarł 11 kwietnia 1944 r. Jako przyczynę śmierci podano gruźlicę płuc. Został pogrzebany 13 kwietnia 1944 r. na cmentarzu pw. św. Wojciecha w Łodzi. Do jego śmierci mogła przyczynić się trwająca od grudnia 1943 r. do wiosny 1944 r. epidemia tyfusu plamistego, wyniszczająca praca oraz głodowe racje żywnościowe.

Edward Gąsiorek urodził się 17 września 1931 r. w Lille we Francji. Jego matka Helena wyjechała tam w poszukiwaniu pracy, ale wróciła do Polski w 1936 r. i zamieszkała z synem w Lesznie. Jesienią 1943 r. została aresztowana i wywieziona do pracy przymusowej do Niemiec, a Edward trafił do

niemieckiego obozu dla polskich dzieci w Łodzi. Zmarł 29 marca 1944 r. w wyniku przewlekłego zapalenia nerek. Jego ciało pogrzebano tego samego dnia na cmentarzu pw. św. Wojciecha w Łodzi. Według relacji więźniów nie zmarł z przyczyn naturalnych. Wielokrotnie podejmował próby ucieczki, za co był dotkliwie bity przez załogę. Po jednej z prób ucieczki prawdopodobnie został zastrzelony.

Stanisław Jagodziński urodził się 13 lutego 1927 w Kruszkach pow. pilski, woj. wielkopolskie. Był synem Bronisławy. W dokumentach nie odnotowano imienia ojca. Zmarł 11 grudnia 1943 r., a jako przyczynę zgonu podano gruźlicę płuc. Jego pochówek miał miejsce 14 grudnia 1943 r. na cmentarzu pw. św. Wojciecha w Łodzi. Do jego śmierci mogła przyczynić się trwająca od grudnia 1943 r. do wiosny 1944 r. epidemia tyfusu plamistego, wyniszczająca praca, głodowe racje żywnościowe.

Henryk Kadziński urodził się 2 września 1929 r. w Dulsku, pow. golubsko-dobrzyński, woj. kujawsko-pomorskie. Był synem Stanisława i Lucjany z d. Mroczkowskiej. Zmarł 18 lutego 1944 r. jako przyczynę zgonu podano zapalenie płuc. Tego samego dnia odbył się jego pochówek na cmentarzu pw. św. Wojciecha w Łodzi. Do jego śmierci mogła przyczynić się trwająca od grudnia 1943 r. do wiosny 1944 r. epidemia tyfusu plamistego, wyniszczająca praca, głodowe racje żywnościowe.

Zdzisław Kafarski urodził się 17 czerwca 1927 r. w miejscowości Chodecz, pow. włocławski, woj. kujawsko-pomorskie. Był synem Józefa, w dokumentach nie odnotowano imienia matki. Podczas pobytu w niemieckim obozie dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi został przyłapany przez niemieckiego strażnika na kradzieży chleba i bestialsko pobity na oczach współwięźniów. Oprawca powiesił chłopca za nogi i podtopił w kanale z nieczystościami. Nieprzytomnego chłopca zamknięto w karcerze. Chłopiec nie odzyskał przytomności. Zmarł 13 kwietnia 1944 r. Tego samego dnia jego ciało przewieziono na cmentarz pw. św. Wojciecha w Łodzi. W akcie zgonu jako oficjalną przyczynę śmierci podano zakażenie krwi. Szczątki Zdzisława Kafarskiego zostały odnalezione w lipcu 2023 r. podczas prac poszukiwawczych prowadzonych przez IPN na terenie cmentarza rzymskokatolickiego przy ul. Kurczaki w Łodzi.

Tadeusz Kalbarczyk urodził się 7 lutego 1928 r. w Ołyce na terenie ówczesnego województwa wołyńskiego. Był synem Juliana i Katarzyny. Jego ojciec za zasługi w wojnie polskobolszewickiej w 1921 r. dostał gospodarstwo na Wołyniu. Gdy wybuchła II wojna światowa zaangażował się w walkę jako żołnierz, a następnie działał w polskim podziemiu zbrojnym. W tym czasie żona Katarzyna wraz z dziećmi mieszkała w majątku w Czemerynie pod Ołyką. W 1941 lub 1942 r. Niemcy siłą zabrali z domu Tadeusza i zmusili go do pracy u niemieckiego rolnika. Po pewnym czasie rodzina dostała list i zdjęcie z informacją, że pracuje u bauera we wsi Jaczowice na Śląsku. To był ostatni ślad. W czasie zbrodni wołyńskiej jego matka i rodzeństwo uniknęli śmierci ukrywając się u zaprzyjaźnionej rodziny Ukraińców. Wojnę przeżył również Julian. Po jej zakończeniu rodzina przeniosła się na Śląsk i szukała informacji o losach Tadeusza. Niestety nie udało się im niczego ustalić. Zamieszkali w Jaczowicach – miejscu, skąd przyszedł ostatni list od syna. Tadeusz został aresztowany, prawdopodobnie po tym, jak podjął próbę ucieczki z robót przymusowych i wywieziony do obozu w Łodzi. Zmarł 12 marca 1944 r. Jako przyczynę zgonu podano zapalenie płuc. Jego ciało zostało pogrzebane dzień później na cmentarzu pw. św. Wojciech w Łodzi. Do jego śmierci mogła przyczynić się trwająca od grudnia 1943 r. do wiosny 1944 r. epidemia tyfusu plamistego, wyniszczająca praca, głodowe racje żywnościowe.

Alojzy Magdans urodził się 22 stycznia 1931 r. w Pobiedziskach w pow. poznańskim, woj. wielkopolskie jako syn Marii. Imię ojca nie jest znane. Podczas pobytu w niemieckim obozie dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi skrajnie osłabiony chłopiec nie nadązał za kolumną więźniów, co wzbudziło agresję jednego z niemieckich wachmanów. Oprawca uderzył chłopca w głowę, powalił na ziemię i kopał po całym ciele. Zmaltretowane dziecko zmarło 25 maja 1944 r. W oficjalnych dokumentach jako przyczynę zgonu podano gruźlicę płuc. Jego ciało tego samego dnia

zostało pogrzebane na cmentarzu pw. św. Wojciecha w Łodzi.

Zygmunt Olejniczak urodził się 7 lutego 1930 r. w Łodzi. W dokumentach nie odnotowano imienia ojca, znane jest tylko imię matki Leokadii. Został aresztowany 20 listopada 1943 r., oskarżony o dokonywanie kradzieży, wałęsanie się i brak odpowiedniej opieki. Zmarł 19 maja 1944 r. Jako przyczynę śmierci podano gruźlicę płuc. Doczesne szczątki Zygmunta zostały pogrzebane 22 maja 1944 r. na cmentarzu pw. św. Wojciecha w Łodzi. Do jego śmierci mogła przyczynić się trwająca od grudnia 1943 r. do wiosny 1944 r. epidemia tyfusu plamistego, wyniszczająca praca, głodowe racje żywnościowe.

Henryk Słaboszewski urodził się 6 czerwca 1929 r. w Łabiszynie pow. żniński, woj. kujawskopomorskie. Był synem Mieczysława i Bronisławy z d. Zakrzewskiej. Zmarł 24 maja 1944 r. Jako przyczynę śmierci podano gruźlicę płuc. Pochówek nastąpił dzień później na cmentarzu pw. św. Wojciech w Łodzi. Do jego śmierci mogła przyczynić się trwająca od grudnia 1943 r. do wiosny 1944 r. epidemia tyfusu plamistego, wyniszczająca praca, głodowe racje żywnościowe.

Zobacz:

- Tomasz Toborek: Obóz przy Przemysłowej w Łodzi – piekło dla najmłodszych
- Artur Ossowski: Niemiecki obóz pracy dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi (1942-1945)
- Publikacja: Nie tylko Norymberga. Zbrodnie niemieckie na ziemiach polskich 1939-1945 i ich powojenne rozliczenia
- Publikacja: „Dzieci z zielonego autobusu”. Z zeznań o niemieckim obozie dla polskich dzieci przy ul. Przemysłowej w Łodzi (1942-1945)
- Wystawa „»Dzieci z Przemysłowej« – niemiecki obóz w Łodzi (1942-1945)” / „»Children from Przemysłowa Street« – German camp in Łódź (1942-1945)”
- Obóz na Przemysłowej – Poznaj nasz strach!
- Narodowy Dzień Polskich Dzieci Wojny – 10 września: materiały IPN

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/247338,Polska-powrocila-po-swoje-dzieci.html>